

„I URGE MY EUROPEAN COLLEAGUES TO THINK AGAIN!”

Interjú Deirdre N. McCloskey Professzor Asszonnyal

Deirdre N. McCloskey korunk egyik legeredetibb, sokat olvasott és sűrűn idézett közgazdásza, akinek szakmai és személyes életútja is roppant érdekes. A professzorasszony a Chicago-i University of Illinois (UIC) emerita tanára, mégpedig megkülönböztetetten elismert (distinguished) professzora a közgazdaságtan, a történelem, és az angol és kommunikáció szakterületének. Ilyen hármas, ha van egyáltalán, nyilván roppant ritka lehet, különösen a mai szakosodott világban, amiből kipusztulóban vannak a ténylegesen interdiszciplináris egyéniségek. Ha valaki több tudományterületet művel, könnyen megkapja a műkedvelő besorolást. McCloskey esetében szó sem lehet erről.

ÉLETRAJZ

Lássuk életpályájának néhány főbb állomását. 1942-ben született, közgazdasági mester fokozatot a Harvard Egyetemen szerzett 1964-ben, ugyanott védte meg doktorátusát 1970-ben. Egyik vezéralakja lett az akkor formálódó 'cliometria' irányzatának, amely a modern közgazdaságtani elemzést alkalmazza a gazdaságtörténet témáira, nagyban eltérve a korábban uralkodó leíró gazdaságtörténettől. Két nagy műve az *Economic Maturity and Entrepreneurial Decline: British Iron and Steel, 1870-1913*, ami a Harvard University Pressnél jelent meg 1973-ban, illetve az *Enterprise and Trade in Victorian Britain: Essays in Historical Economics*. Allen and Unwin, 1981. Egy következő munkáját - *The Applied Theory of Price*, Macmillan, 1982 - kínai, cseh és spanyol nyelvre is lefordították. Ez igazi modern, kemény mikroökonómia, sok matematikával. Ha lehet mondani, a mainstream mainstreamje. A következő könyve és a témához kapcsolódó cikkei, előadásai azonban pontosan a közgazdasági fővonal addigi önértékelését, meghatározását vették célba. *The Rhetoric of Economics* (1985) című munkájában azt állítja, hogy minden közgazdaságelméleti és alkalmazott gazdaságtudományi munka használ metaforákat, „költői képeket”, kölcsönvesz – akár tudtán kívül - olyan fogalmakat, amelyek művészi vagy más tudományági eredetűek, és egyáltalán nem értékmentesek. McCloskeyt ezen gondolatmenete szembe vitte az akkor (és jórészt mai is) uralkodó fő szakmai áramlattal, amelynek képviselői azt állítják, hogy ők értéksemleges, pozitivisták tudósok, akik mintegy természettudományos objektivitással néznek tárgyukra, és ezt a normát állítják példaként az ifjú kutatók elé. Nem csoda, hogy komoly polémiát idézett elő McCloskey kritikai munkássága. Ugyanakkor pontosan a profi módszertani előélete miatt nem lehetett egyszerűen félreseperni, „körön kívülinek”, jószándékú dilettánsnak minősíteni, mint hasonló nézeten levő másokat lehetne, kevésbé imponáló háttérrel.

McCloskey nemének 1995-ös megváltoztatása előtt Donald néven publikált; sebészi úton lett férfiből nő, Donaldból Deirdre. Mindez nem titok vagy szóba nem hozandó magánügy; a folyamatról és annak körülményeiről maga írt könyvet. Az utóbbi években egy nagy

ambíciójú, rengeteg tudást felvonultató trilógiát tett közzé „a polgári kor /bourgeois era/” projektje keretében arról az alapvető kérdésről, hogy a fejlett Nyugat mitől, miért, hogyan lett fejlett. A hat kötetre tervezett nagy sorozatból végül eddig három jelent meg a University of Chicago Press-nél: *The Bourgeois Virtues: Ethics for an Age of Commerce*. 2006; *Bourgeois Dignity: Why Economics Can't Explain the Modern World*. 2010; *Bourgeois Equality: How Ideas, Not Capital or Institutions, Enriched the World*. 2016. Ezeket a nyáron végigolvastam: nem igazi könnyű nyári olvasmány egyik sem, mégis nehéz letenni, mert nem a régmúltról szól, hanem a mi mai dilemmáink megértésében ad eligazítást. Adam Smith vagy mondjuk Max Weber óta kutatja a társadalomtudomány a piacgazdaság (kapitalizmus) titkát, ha pedig nincs titok, a lényegi magyarázó tényezőt. Deirdre McCloskey elemzése a kulturális, szellemi, gondolati komponensekre koncentrál. Igen leegyszerűsítve a sokszáz oldalas könyvekbe foglalt következtetést: sikeres piacgazdaság ott alakult ki, ahol a vállalkozó, az üzletember, a „burzsoá” kellő társadalmi elismertségben részesült. Ahol elfogadott státuszra tett szert, és a politikai berendezkedés nem gátolja a megtakarító, építkező, előbbre jutni szándékozó személyiségeket.

E rendkívüli egyéniség sok szakmai vitában vesz részt. Amint Csaba László írja 2016-os munkájáról (*Bourgeois Equality*) szóló recenziójában a Közgazdasági Szemlében, McCloskey vezéralakja lett a Samuelson nevéhez köthető technokratikus közgazdaság-értelmezéssel vitába szálló irányzatnak, amely a közgazdaságtant vissza kívánja terelni a társadalomtudományok területére. Hívhatjuk heterodox alkotónak, de ennek ellenére, vagy éppen ezért igen nagy figyelmet kap munkássága, díszdoktoruknak választották az olyan egyetemek, mint a belgiumi Vrije Universiteit Brussels, a svédországi Jönköping University, a dániai Copenhagen Business School, és a lista folytatódik. Magyarországon – a központi könyvtárunk kimutatása szerint – munkássága hozzáférhető, és azt olvassák is oktatóink. Ő is sűrűn idéz magyar közgazdászokat. Ügyeinket figyelemmel kíséri. Remélhetőleg lesz alkalmunk nekünk is találkozniunk vele Budapesten.

BOD PÉTER ÁKOS

****

INTERVIEW WITH DEIRDRE N. McCLOSKEY, DISTINGUISHED PROFESSOR OF ECONOMICS, HISTORY, ENGLISH, AND COMMUNICATION ON THE STATE OF ECONOMICS

Katona Márton – Trautmann László: The events of recent years such as the economic crisis, the Greek crisis or more recently the vote for Brexit have shed light on the crisis of economics. Based on these events and the current economic processes, would you agree that economics is in crisis?

McCloskey: No, the science of economics is not in crisis, any more than is physics (in which 95 percent of matter is mysteriously “dark”) or history (in which we still do not know why Germany and Hungary and so many other countries went off the rails in the 1930s).

The Great Recession, the Greek debacle, the Brexit idiocy all have ample and much worse parallels in earlier economic and political history. Yet economics continued to develop insights into why, just as physics and history do in their fields. The Great Depression of the 1930s was a vastly more significant challenge to economic thinking. The default by American states after the canal boom of the 1830s was much more of an unbalancing of international finance than Greece—as you can see now that Greece is no longer on the front pages. And decisions by the British—and by the Germans and French and Hungarians and all the rest--to make foolish economic arrangements have been chronic in economic history, from the British return to gold in 1925 inspired by the bankers' theories of integrity to the British stop-go policy of the 1950s inspired by erroneous economic theories of the balance of payments.

Katona Márton – Trautmann László: There are many opinions which claim that economics requires a Copernican turn and should be regarded as social science as opposed to a natural science. Sharp contrasts can be observed in the literature in relation to the purpose of the discipline. Do you think that economics requires a change of direction? Where do you think the current path of economics leads to?

McCloskey: Yes, economics requires a change of direction, but I repeat that there is no Copernican turn on offer. It is still true, for example, that national product equals national expenditure, down to the last euro. It is still true that the correct way to think about cost is as the next best opportunity foregone. It is still true that trade is mutually beneficial and that restrictions on trade are mistaken. If economists forget these fundamentals, as they often do, the rest of us are in trouble, as are for example Maduro's Venezuela and Trump's U.S.A. Hungary is not far behind. The proper change in direction is to broaden economic science without throwing away its older insights. You are correct to note that the model of physical science has been overplayed, especially in American economics, which led the way. It had to be tried. But sensible economists have always known that a social science requires, to use the German word, *verstehen*.

Katona Márton – Trautmann László: There is a fierce debate between representatives of different schools and theories regarding what factors are the most conducive for economic development and convergence and what path economic policy should follow. Based on theoretical history, what aspects and factors should we focus on in your opinion? What circumstances should we understand as necessary for a recipe for success? Does such a recipe exist at all?

McCloskey: The recipe for success is quite simple, Adam Smith's "liberal plan of equality, liberty, and justice." He meant social equality, economic liberty, and legal justice. Without all of them an economy is not going to do well going forward, regardless of whether it has masses of, say, oil. Thus the Russian Federation has moderate social equality, corrupt economic liberty, and no legal justice. One can predict confidently that it will not prosper. Hungary, alas, is trying out the same illiberal model. Germany now has all three social virtues, and is doing well. China and India once had none of the three, and then a few decades ago started to emphasize at least economic liberty, with spectacular payoffs. Botswana has all three and is doing well. Zimbabwe next door has none, and shares with North Korea

the lowest real income per person in the world. In other words, what made for the Great Enrichment, 1800 to the present by fully 3,000 percent in real income per person, first in northwestern Europe and now spreading to the world, is the liberal plan. As the British say, liberalism amounts to letting people “have a go.” It turns out that if you inspire masses of people this way, they become fantastically innovative. Liberalism had not been tried on a big scale before 1800. Now we can all benefit from good ideas having a go in Sweden and Canada and Japan, and soon will benefit from an explosion of creativity in China and India. What is not the formula is the old orthodoxy at the World Bank that great amounts of investment make for riches, and lately the Bank’s new orthodoxy that riches come from adding “good institutions” and stirring. And certainly not the old communist and medieval model of control from the center. What we need is charitable liberalism, letting people have a go, yet helping those who can’t make it. Again, modern Germany is a pretty good model. Modern Hungary once was, and prospered.

Katona Márton – Trautmann László: You mention in numerous articles that economics requires a methodological renewal. Why do you think such a renewal is necessary? Why do we need to consider the history of economic thought?

McCloskey: Aside from some technical absurdities, such as tests of statistical significance in the absence of a substantive loss function or endless searches for non-quantitative existence theorems inside an unbounded space of axioms, the problem is what economists read. Or rather what they refuse to read. Young economists do not read the history of economic thought, and are condemned therefore to repeat it. They do not read novels like *Buddenbrooks* and *Emlékiratok könyve*, or philosophy of economics with scientific observations like Smith’s *A Theory of Moral Sentiments* and János Kornai’s *The Socialist System, The Political Economy of Communism*. The methodological renewal that economics needs is to broaden itself towards what Americans call the “humanities” and the British call the “arts,” because you can’t measure something that you have not intelligently defined in qualitative terms. The humanities, German *Geisteswissenschaften*, are all about intelligent definition. Good and bad, citizen and slave, red giant and white dwarf, modern humans and Neanderthals, Austrian economics and Keynesian economics.

Katona Márton – Trautmann László: Many academics argue that a renewal is necessary regarding the education of economics as well. What do you think a young economist should study and know these days?

McCloskey: They should study, as the Austrian-American economist of old, Joseph Schumpeter, said, the three-legged stool of economic theory, quantitative methods, and economic history, with the history of economic thought. The trouble in economic education, in the version pioneered in the U.S.A. in the 1950s, is that the theory has developed into the search for pointless existence theorems, the quantitative methods have been narrowed to econometrics guided by the meaningless “tests,” and economic history, with the history of economic thought, has been dropped entirely. So the kids don’t know anything about the economy and don’t really understand economic thinking. They know real analysis, which after serving as an IQ test for admission to graduate school is never used for economic science. They know advanced techniques of determining by regression analysis how many an-

gels can sit on the head of a pin. About the actual economy they know only what the evening news on TV tells them, and a few scraps from the latest paper in the American Economic Review. Some graduate programs in economics do better, such as at George Mason University in the U.S.A. or Universität Siegen in Germany. But most are monotonously similar in a miseducation of economists, whoring after imitating what they think happens at M.I.T. or Harvard. I urge my European colleagues to think again!

Katona Márton-Trautmann László: Professor McCloskey, thank you for the interview.

Orbán Gábor úrnak, a Richter Gedeon Nyrt. vezérigazgatójának beszéde a Budapesti Corvinus Egyetemen tartott diplomaosztó ünnepségen

Tisztelt Rektor úr, Dékán asszony!

Mint az egyetem vezetőinek és mint egykori tanárainknak szeretném megköszönni a meghívást, hogy ma itt lehetek.

Tisztelt egyetemi közösség, kedves végzős hallgatók, tisztelt meghívottak!

Mindenekelőtt szeretnék szívből gratulálni az egyetemi tanulmányaikat sikeresen befejező hallgatóknak diplomájuk megszerzéséhez. Olimpiai bajnokoktól, más hasonló rangos elismerések birtokosaitól hallottam, hogy alig tudnak visszaemlékezni azokra az emelkedett pillanatokra, amikor a dobogón álltak, éremmel a nyakukban, a himnuszt hallgatva. Többen filmszakadásról számoltak be... Mégis azt kérem Önöktől, hogy próbálják meg átélni és átérezni életük e rendkívül fontos pillanatát, és valóban örülni a sikernek, amikor öt (esetleg több mint öt) év kemény munka eredményét vehetik át egy oklevél formájában. A felsőfokú végzettség – különösen Magyarországon – kiemelkedően jó befektetés (pénzügyi szempontból is), és társadalmi rangja sem elhanyagolható.

Nem csodálkozom ugyanakkor Önök közül azokon sem, akiknek gondolatai már a jövő kihívásai felé fordulnak. Ugyan mitől lenne olyan nagy dolog az egyetemi diploma, mikor állítólag nyakunkon az élethosszig tartó tanulás? Amellett volnék, hogy mégiscsak rendkívül fontos szakaszhatár ez a mai nap az Önök életében. Az élethosszig tartó tanulás ugyanis nem azt kell, hogy jelentse, hogy akkor szeptemberben beiratkozunk a következő iskolába és további diplomákat gyűjtünk. Hanem hogy a mindennapokban keressük a kihívásokat, és fejlődünk szakmailag és emberileg egyaránt. Ehhez nagyban hozzásegít, ha talál az ember maga körül mentorokat, akik megmutatják ezeket a kihívásokat, feladatokat, kedvet csinálnak hozzájuk, és elhítetik velünk, hogy képesek vagyunk velük megbirkózni.

Legfőképpen ezek a mentorok, illetve példaképek kellene ahhoz, hogy az iskolapadból kilépve is folytatódhasson személyes fejlődésünk, de hangsúlyoznám a nemzetközi gondolkodás fontosságát is. Nem azért, mert külföldön okosabbak vagy mindent jobban tudnak nálunk, hanem mert a nagyobb időtávok és méretek/mennyiségek következtében náluk jobban kiszelektálódhattak azok a dolgok, amik nem működnek. Nem árt belátnunk, hogy nemcsak a piacunk vagy a tőkeállományunk, hanem tudásunk, kockázatviselő és egyéb képességeink is korlátozottak. Egyetlen lehetőségünk törekedni a minél intenzívebb nemzetközi együttműködésre, de közben ezt úgy kellene tennünk, hogy egyenrangú félként, partnerként vegyünk részt a közös munkában. Magyarország ebben kimondottan gyengén teljesített az elmúlt kb. 500 évben, ezért kérem Önöket, hogy legyenek a szabályt erősítő kivételek.

folytatás a 60. oldalon